

Socio-demografska obilježja roditelja i njihova percepcija socio-ekonomskog konteksta kao prediktori roditeljskog prezaštićivanja maturanata u Hrvatskoj

Bandov, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:872917>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Ivana Bandov

**SOCIO-DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA RODITELJA I
NJIHOVA PERCEPCIJA SOCIO-EKONOMSKOG
KONTEKSTA KAO PREDIKTORI RODITELJSKOG
PREZAŠTIĆIVANJA MATURANATA U HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Ivana Bandov

**SOCIO-DEMOGRAFSKA OBILJEŽJA RODITELJA I
NJIHOVA PERCEPCIJA SOCIO-EKONOMSKOG
KONTEKSTA KAO PREDIKTORI RODITELJSKOG
PREZAŠTIĆIVANJA MATURANATA U HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Ana Tokić Milaković

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. <i>Teorijska pozadina prezaštitničkog roditeljstva u adolescenciji</i>	2
1.2. <i>Prediktori prezaštitničkog roditeljstva u adolescenciji</i>	4
1.2.1. <i>Socio-demografske karakteristike roditelja kao prediktori prezaštitničkog roditeljstva</i>	5
1.2.2. <i>Roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju kao prediktori prezaštitničkog roditeljstva</i>	9
2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	12
3. Metoda	14
3.1. <i>Uzorak</i>	14
3.2. <i>Postupak</i>	17
3.3. <i>Mjerni instrumenti</i>	18
3.4. <i>Obrada podataka</i>	21
4. Rezultati	21
5. Rasprava	25
6. Zaključak	32
Popis slika	33
Popis tablica	33
Literatura	34

Socio-demografska obilježja roditelja i njihova percepcija socio-ekonomskog konteksta kao prediktori roditeljskog prezaštićivanja maturanata u Hrvatskoj

Sažetak:

Cilj ovoga rada je ispitati neke prediktore prezaštitničkog stila roditelja maturanata koji se tiču socio-demografskih obilježja roditelja i njihove percepcije socio-ekonomskog konteksta u hrvatskom društvu. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 450 roditelja, odnosno skrbnika učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Podaci su prikupljeni metodom poštanske ankete na način da je član istraživačkog tima posjetio odabrane škole te je učenicima pružio informacije o istraživanju, kao i dva seta upitnika za roditelje. U svrhu prikupljanja podataka upotrijebljeni su: subskala Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo iz skale Kratka višedimenzionalna skala prezaštitničkog roditeljstva (Chevrier i sur., 2022.), Percipirana nesigurnost posla (Vander Elst i sur., 2014.), Percipirana nejednakost prihoda (Sommet i sur., 2019.) te Percipirana kompetitivnost (Murayama i Elliot, 2012.). U skladu s postavljenim hipotezama, rezultati su pokazali povezanost prezaštitničkog roditeljstva s percipiranom nesigurnosti posla u Hrvatskoj i percipiranom kompetitivnosti u hrvatskom društvu. Suprotno očekivanju, nisu utvrđene razlike u samoiskazanom stupnju prezaštitničkog roditeljstva obzirom na spol roditelja. Nadalje, rezultati nisu pokazali povezanost između prezaštitničkog roditeljstva i nekih socio-demografskih karakteristika roditelja, kao niti između prezaštitničkog roditeljstva i percipirane nejednakosti prihoda.

Ključne riječi: prezaštitničko roditeljstvo u adolescenciji, helikopter roditeljstvo, percipirana nesigurnost posla, percipirana nejednakost prihoda, percipirana kompetitivnost, maturanti

Parental socio-demographic characteristics and their perceptions of the socio-economic context as predictors of overprotective parenting in a sample of high school seniors in Croatia

Abstract:

This study aimed to examine some predictors of overprotective parenting in a sample of high school seniors, considering parental socio-demographic characteristics and their perceptions of the socio-economic context within Croatian society. A total of 450 parents/guardians of high school seniors in the Republic of Croatia participated in the study. Data was collected using a postal survey method in which a member of the research team visited selected schools, provided pupils with information about the research and distributed two sets of questionnaires for their parents/guardians to complete. The

following instruments were used: Anxious overprotective parenting subscale from the Short Multidimensional Scale of Overprotective Parenting (Chevrier et al., 2022), Perceived job insecurity (Vander Elst et al., 2014), Perceived income inequality (Sommet et al., 2019) and Perceived competitiveness (Murayama & Elliot, 2012). As predicted, the results showed that overprotective parenting is related to perceived job insecurity in Croatia and perceived competitiveness in Croatian society. Contrary to expectations, no differences in self-reported levels of overprotective parenting were found based on parental gender. Furthermore, the results did not show a correlation between overprotective parenting and certain parental socio-demographic characteristics, nor between overprotective parenting and perceived income inequality.

Key words: overprotective parenting in adolescence, helicopter parenting, perceived job insecurity, perceived income inequality, perceived competitiveness, high school seniors

Izjava o izvornosti

Ja, Ivana Bandov, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ivana Bandov, v.r.

1. Uvod

Primjerena uključenost roditelja u odgoj povezana je s mnogim pozitivnim ishodima za dijete. Međutim, ako uključenost roditelja nije razvojno prikladna djetetu, odnosno ako je pretjerana, može dovesti do brojnih negativnih ishoda za dijete (LeMoyne i Buchanan, 2011.; Schiffrin i sur., 2014.; Segrin i sur., 2012.; Rousseau i Scharf, 2015.; Nelson i sur., 2015.). Roditelji koji u odgoju djece primjenjuju neprikladne razine uključenosti i kontrole nazivaju se prezaštitničkim roditeljima (Schiffrin i sur., 2021.). Prezaštitničko roditeljstvo naziv je za skup roditeljskih ponašanja koje karakterizira pružanje zaštite koja je prekomjerna s obzirom na dob i razinu razvoja djeteta (Thomasgard i Metz, 1997.). Koncept pretjeranog zaštićivanja prvi je opisao Levy (1931.; 1966.; prema Thomasgard i sur., 1995.), koji je naveo četiri karakteristike prisutne kod pretjerano zaštitničkih majki: pretjerani fizički ili društveni kontakt s djetetom (npr. inzistiranje na spavanju s djetetom zajedno u istom krevetu), produljena infantilizacija (razvojno neprikladno postupanje s djetetom, npr. oblačenje i hranjenje djeteta koje je u mogućnosti samostalno obaviti te zadatke), aktivno obeshrabrivanje neovisnog ponašanja i društvene zrelosti (npr. odgađanje polaska u školu ili igranje isključivo u blizini roditelja) te neumjerenost ili pak odsutnost roditeljske kontrole. Iako je kao koncept prepoznat prije skoro sto godina, prezaštitničko roditeljstvo privuklo je pažnju istraživača u posljednjih desetak godina, posebice pod srodnim, prema nekima čak i identičnim terminom - „helikopter roditeljstvo” (Segrin i sur., 2013.a; Scharf i sur., 2017.; Rousseau i Scharf, 2015.).

Segrin i suradnici (2012.; prema Scharf i sur., 2017.) opisuju četiri dimenzije roditeljskog ponašanja koje karakteriziraju prezaštitnički nastrojene roditelje, a to su: visoka razina anticipativnog rješavanja problema (tj. sklonost interveniranju prije nego što problemi nastaju), prekomjerno davanje savjeta djetetu (tj. nuđenje visoke razine savjeta djetetu i intenzivno upravljanje djetetovim emocijama i raspoloženjima), visoka razina materijalne pomoći (tj. pomoć po pitanjima plaćanja računa i prijevoza te obavljanje svakodnevnih poslova kao što su kuhanje i pranje rublja) i niska razina poticanja samo-usmjeravanja djeteta (tj. ograničavanje slobode djeci da se susreću s problemima i samostalno za sebe obavljaju stvari).

Iako prezaštitničko roditeljstvo u pozadini može biti dobronamjerno, rastuća literatura jednoglasno prikazuje kako su učinci ovog roditeljskog stila na mlade odrasle osobe uglavnom štetni. Brojna istraživanja utvrdila su kako je prezaštićivanje adolescenata povezano s problemima dobrobiti mladih (LeMoyne i Buchanan, 2011.; Cui i sur., 2019.; Schiffrin i sur., 2014.), društvenim odnosima (Darlow i sur., 2017.; Segrin i sur., 2012.; van Ingen i sur., 2015.), prilagodbom (Rousseau i Scharf, 2015.), vještinama suočavanja (Odenweller i sur., 2014.), akademskim postignućem (Nelson i sur., 2015.; Padilla-Walker i Nelson, 2012.; Schiffrin i Liss, 2017.), konzumacijom sredstava ovisnosti (LeMoyne i Buchanan, 2011.; Cui i sur., 2019.) te anksioznosti i depresijom kod mladih (LeMoyne i Buchanan, 2011.; Schiffrin i sur., 2014.).

1.1. Teorijska pozadina prezaštitničkog roditeljstva u adolescenciji

Prezaštitničko roditeljstvo može biti prisutno u svim razdobljima djetetova života, no istraživači najveću pažnju pridaju prezaštićivanju adolescenata, tj. mladih između 18 i 25 godina života. Razlog tomu je što prezaštićivanje u mladenačkoj dobi ima najveće implikacije na razvoj mladih zbog toga što ograničava uredan razvoj autonomije i samopouzdanja (Nelson i sur., 2020.; Schiffrin i sur., 2014.). **Teorija samoodređenja** naglašava tri potrebe koje su urođene svim ljudskim bićima te koje su neophodne za zdrav razvoj i funkcioniranje (Ryan i Deci, 2000.). Prva i najvažnija komponenta teorije samoodređenja je osnovna potreba za **autonomijom** ili osjećajem slobode donošenja vlastitih izbora. Druga komponenta je osnovna potreba za **kompetencijom**, odnosno osjećajem samopouzdanja u vlastite sposobnosti i postignuća, a treća komponenta, potreba za **povezanošću**, odnosi se na osjećaj istinske pripadnosti pojedinca određenoj skupini ili društvu (Ryan i Deci, 2000.). Prema teoriji samoodređenja, ljudi doživljavaju veću dobrobit kada su njihove psihološke potrebe za autonomijom, kompetencijom i povezanošću zadovoljene (Ryan i Deci, 2000.). Prezaštitničko roditeljstvo predstavlja prijatnu za sve tri navedene potrebe, no Schiffrin i suradnici (2012.; prema Segrin i sur., 2013.a) smatraju da je prezaštitničkim roditeljstvom ipak najviše ugrožena potreba za autonomijom. Intenzivno usmjeravanje, nedostatak poticanja samo-usmjeravanja djeteta

i nametljiva uključenost roditelja, sve karakteristike prezaštitničkog roditeljstva, predstavljaju veliku prijetnju potrebi adolescenta za razvoj autonomije. Nadalje, anticipativno rješavanje djetetovih problema može narušiti djetetov percipirani osjećaj kompetentnosti, a pretjerana nametljivost i kontroliranje od strane roditelja može narušiti djetetovu potrebu za osjećajem povezanosti s roditeljem (Segrin i sur., 2013.a).

Teorija obiteljskih sustava (eng. *Family Systems Theory*) sugerira da obitelj pruža okruženje unutar kojeg su pojedini članovi pod utjecajem i međusobno utječu jedni na druge kao međusobno povezani sustav odnosa (Nelson i sur., 2020.). Navedena teorija polazi od pretpostavke da se obiteljski odnosi mijenjaju tijekom vremena, kao funkcija razvoja pojedinaca u obitelji (Nelson i sur., 2020.). Rastom i razvojem djece dolazi do potrebe za mijenjanjem obitelji kao sustava kako bi se sustav bolje prilagodio novonastalim potrebama adolescenata. Adolescenciju obilježava razdoblje prilično dramatičnih i neočekivanih životnih promjena kao što su iseljavanje djece iz obiteljskog doma i započinjanje fakulteta i/ili posla. Međutim, neki roditelji potrebu za promjenom ne prihvaćaju tako olako. Iako dolazi do razvoja pojedinaca u obitelji, u ovom slučaju djece, prezaštitnički roditelji ne prilagođavaju svoja ponašanja te na taj način nepovoljno utječu na dobrobit i razvoj djece. U svakom slučaju, neće svi roditelji imati potrebu prezaštićivanja odrasle djece. Budući da se obiteljski sustavi sastoje od pojedinaca s međusobno povezanim životima, teorija obiteljskih sustava nalaže da postoje određene karakteristike pojedinaca u obitelji (roditelja ili djeteta) koje predviđaju primjenu prezaštitničkog roditeljstva (Nelson i sur., 2020.). Iz toga je razloga prilikom analiziranja određenih obiteljskih procesa (kao što je roditeljstvo) potrebno sagledati članove obitelji zajedno sa svim njihovim karakteristikama.

S druge strane, Doepke i Zilibotti (2014.) navode kako je izbor roditeljskog stila odgoja vođen ekonomskim poticajima. Autori (Doepke i Zilibotti, 2014.) tvrde da roditelji znaju za prednosti i nedostatke različitih stilova roditeljstva, međutim njihov izbor stila roditeljstva vođen je ekonomskim poticajima. Prema tome, roditelji će biti spremni snositi „troškove” intenzivnog roditeljstva samo ako su koristi istog dovoljno visoke. Prema teoriji koju autori izlažu, tzv. **teoriji ekonomskih odgojnih stilova** (eng. *Economic*

Theory of Parenting Styles), u društvu u kojem se obrazovanje i trud visoko nagrađuju, a u kojem se ljudi s nižim obrazovanjem bore za preživljavanje, roditelji će biti visoko motivirani za usmjeravanje svoje djece na obrazovanje pomoću prisile i uvjeravanja kako je obrazovanje korisno za njihovu budućnost. U društvu u kojem postoji mala stopa nejednakosti, a umjetnici i niže obrazovane osobe zarađuju tek nešto manje od liječnika i inženjera, roditelji si mogu priuštiti opušteniji i permisivniji odgoj djece (Doepke i Zilibotti, 2019.). Međutim, s obzirom da u većini zemalja nije tako, roditelji osjećaju potrebu intervenirati u odluke svoje djece vezane uz njihovu budućnost. Prema autorima teorije (Doepke i Zilibotti, 2019.), roditelji bi trebali biti popustljiviji u ravnopravnijim društvima poput onih u skandinavskim zemljama. Suprotno tome, prezaštitnički roditelji trebali bi biti zastupljeniji u zemljama s visokom nejednakošću prihoda.

1.2. Prediktori prezaštitničkog roditeljstva u adolescenciji

Ranije provedena istraživanja već su identificirala brojne potencijalne prediktore pretjerano zaštitničkog roditeljstva. Najveći broj istraživanja usmjerio se na karakteristike djeteta, obilježja roditelja te obilježja obitelji kao potencijalne prediktore prezaštitničkog roditeljstva. Od karakteristika djeteta koje pridonose razvoju roditeljskog prezaštićivanja često se navode spol djeteta, osobine djeteta, problemi u ponašanju ili pak teškoće u razvoju djeteta (za pregled vidjeti Bandov, 2022.). Što se tiče prediktora na strani roditelja, autori često navode spol roditelja, razinu obrazovanja roditelja, osobine roditelja, anksioznost te roditeljsko žaljenje za propuštenim prilikama¹ (za pregled vidjeti Bandov, 2022.). Osim karakteristika roditelja i djeteta, važno je spomenuti i obilježja same obitelji, kao što je primjerice obiteljska struktura, etnička pripadnost obitelji te prirodne katastrofe i/ili nepovoljne životne okolnosti koje su zadesile određenu obitelj (za pregled vidjeti Bandov, 2022.).

¹ Situacija u kojoj roditelji, zbog propuštene prilike za samoaktualizaciju, projiciraju svoje propuštene želje i snove na svoju djecu u nadi da će se samoaktualizirati kroz uspjeh svoje djece (Segrin i sur., 2013.b; Ungar, 2009.)

Navedena istraživanja pružaju značajan uvid u fenomen prezaštitničkog roditeljstva, no kako bi se koncept dublje sagledao, potrebno je istražiti dodatne socio-demografske i socio-ekonomske faktore koji uvelike oblikuju roditeljska ponašanja u današnjem nepredvidljivom i kompetitivnom društvu, a koji dosad nisu dovoljno istraživani. U narednim će potpoglavljima fokus biti na dubljem razumijevanju uloge socio-demografskih i socio-ekonomskih čimbenika u kontekstu prezaštićivanja maturanata, koji predstavljaju važnu skupinu za razumijevanje prezaštitničkog roditeljstva iz više razloga. Prvo, u ovoj životnoj fazi mladi se suočavaju s brojnim tranzicijskim izazovima, uključujući odabir karijere, studiranje ili ulazak u svijet rada. Navedeni izazovi mogu dodatno potaknuti roditeljsku potrebu za kontrolom i zaštitom, posebno u društvima s visokom stopom nejednakosti. Drugo, maturanti se još uvijek razvijaju i formiraju svoj identitet te su stoga podložni utjecajima roditeljskog ponašanja koji mogu imati dugotrajne posljedice na samopouzdanje, autonomiju i sposobnost donošenja odluka kod mladih ljudi (Nelson i sur., 2020.; Schiffrin i sur., 2014.).

1.2.1. Socio-demografske karakteristike roditelja kao prediktori prezaštitničkog roditeljstva

Socio-demografski čimbenici na strani roditelja koji će biti prikazani u ovom radu, a koji su ujedno i povezani s prezaštitničkim roditeljstvom su spol roditelja, stupanj obrazovanja roditelja, visina prihoda kućanstva te percipirana pripadnost roditelja društvenoj klasi.

Mnoga istraživanja koja su se bavila proučavanjem prezaštitničkog roditeljstva i **spola roditelja** potvrdila su kako se majke, u odnosu na očeve, u većoj mjeri odlučuju na primjenu ovakvog stila u odgoju djece (Fingerman i sur., 2012.; Klein i Pierce, 2009.; Rousseau i Scharf, 2015.; Stephens, 2009.; Scharf i sur., 2017.; Schiffrin i sur., 2019.; Sommers i Settle, 2010.; van Ingen i sur., 2015.; Schiffrin i sur., 2021.; Nelson i sur., 2020.). Stephens (2009.) je taj nalaz objasnila činjenicom da majke provode više vremena sa svojom djecom nego očevi. Gerson (2002.; prema Stephens, 2009.) navodi kako se oca i dalje vidi kao hranitelja obitelji, a majku kao njegovateljicu. Rousseau i Scharf (2015.)

veću zastupljenost prezaštitničkog roditeljstva kod majki također temelje na teoriji rodnih shema. Prema navedenoj teoriji, bez obzira na promjene u trenutnoj društvenoj strukturi, uloga žene u obitelji i dalje se smatra ulogom njegovateljice (Bem, 1974.; Hosley i Montemayor, 1997., svi prema Rousseau i Scharf, 2015.). Sommers i Settle (2010.) u svojem su istraživanju utvrdili kako su očevi manje prezaštitnički nastrojeni, ali da imaju tendenciju interveniranja kada „zagusti”, odnosno u probleme vezane uz školske ocjene, financije i diplomiranje djeteta na vrijeme. Taj nalaz također potvrđuje i istraživanje Scharf i suradnika (2017.) koji su utvrdili kako majke u većoj mjeri iskazuju slaganje s tvrdnjama koje ukazuju na nisku razinu poticanja samo-usmjeravanja djeteta te tvrdnjama koje ukazuju na visoku razinu informacijske podrške, dok kod anticipativnog rješavanja djetetovih problema i pružanja instrumentalne podrške nije bilo spolnih razlika. Ovi su rezultati u skladu s istraživanjem o rodnim razlikama u mehanizmima suočavanja, čiji rezultati sugeriraju da je vjerojatnije da će se očevi izravno suočiti s problemima nego pružati kontinuiranu (pretjeranu) podršku (Tamres i sur., 2002.; prema Scharf i sur., 2017.).

Nadalje, istraživanja pokazuju kako postoji pozitivna povezanost između prezaštitničkog roditeljstva i **stupnja obrazovanja roditelja**, pri čemu visoko obrazovani roditelji iskazuju višu razinu prezaštitničkog roditeljstva, u usporedbi s niže obrazovanim roditeljima (Kantrowitz i Tyre, 2006.; prema Odenweller i sur., 2014.; Nelson, 2010.; prema Locke, 2014.; Somers i Settle, 2010.; Doepke i Zilibotti, 2019.). Somers i Settle (2010.) dolaze do zaključka kako roditelji bez fakultetskog obrazovanja iskazuju manju razinu prezaštitničkog ponašanja, međutim imaju određene strahove i nedoumice u vezi obrazovanja svoje djece koje visoko obrazovani roditelji nemaju. Primjerice, niže obrazovani roditelji anksiozni su u vezi toga hoće li njihova djeca dobiti jednake privilegije kao i djeca fakultetski obrazovanih roditelja. Bradley-Geist i Olson-Buchanan (2014.) pretjeranu uključenost visoko obrazovanih roditelja pripisuju podatku da visoko obrazovani roditelji stavljaju veliku važnost na obrazovanje. **Teorija kulturnog kapitala** (Bourdieu, 1977.; prema Wolf i sur., 2009.) zasniva se na pretpostavki da imućnije obitelji gledaju na fakultetsko obrazovanje kao na sredstvo osiguravanja statusa i privilegije.

Prema spomenutoj teoriji, visoko obrazovani roditelji ulažu više vremena, novca i truda u obrazovanje svoje djece jer na obrazovanje gledaju kao na način stjecanja bogatstva i moći. Osim zbog toga što iznimno cijene fakultetsku diplomu, visoko obrazovani roditelji također su uključeni u odgoj djece zbog toga što imaju više znanja i iskustava koje mogu podijeliti sa svojom djecom, primjerice u vezi studiranja (Wolf i sur., 2009.). Doepke i Zilibotti (2021.) dolaze do podatka da su u SAD-u roditelji s fakultetskim obrazovanjem znatno više povećali prosječno vrijeme koje ulažu u roditeljstvo, u usporedbi s niže obrazovanim roditeljima. Naime, visoko obrazovani roditelji u SAD-u s djecom provode tjedno tri sata više od niže obrazovanih roditelja (Doepke i Zilibotti, 2019.).

Osim stupnja obrazovanja roditelja, istraživanja su također pokazala pozitivnu povezanost između prezaštitničkog roditeljstva i **visine prihoda kućanstva**, pri čemu roditelji iz kućanstava s većim prihodom iskazuju višu razinu prezaštitničkog roditeljstva, u usporedbi s roditeljima iz kućanstava s nižim prihodom (Nelson, 2010.; Levine, 2008.; Andereg, 2003.; svi prema Locke, 2014.; Doepke i Zilibotti, 2021.; Wolf i sur., 2009.). Imućni roditelji na svoju djecu gledaju kao na investiciju, stoga ulažu visoku razinu emocionalnih i financijskih resursa kako bi što bolje osigurali svoju „imovinu”, što u konačnici rezultira prezaštitničkim roditeljstvom (Andereg, 2003.; prema Locke, 2014.). Povezanost između visine prihoda i prezaštitničkog roditeljstva najbolje je vidljiva u obrazovanju djece (Wolf i sur., 2009.; Lareau, 2011.; Hamilton i sur., 2018.). Primjerice, u jednom su istraživanju (Hamilton i sur., 2018.) imućniji roditelji usmjeravali svoju djecu prilikom odabira odgovarajućeg fakultetskog programa, pomagali im prilikom odabira rezidencijalnog smještaja, poticali su ih na uključivanje u izvannastavne aktivnosti te ih često posjećivali na fakultetu i održavali kontakt putem mobitela. S druge strane, manje imućni roditelji bili su ravnodušni na odluku upisa fakulteta, osjećali su se neadekvatnima za davanje savjeta djeci vezano uz njihov studij, očekivali su od fakulteta da preuzme odgovornost za pružanje pomoći i podrške studentima tijekom studija te su održavali ograničeni kontakt s djecom (Hamilton i sur., 2018.). Nadalje, nakon završetka fakulteta i prelaska u traženje zaposlenja, imućniji roditelji svojoj su djeci mogli omogućiti financijsku potporu za vrijeme besplatnog stažiranja te su koristili poznanstva i veze kako

bi djeci pronašli posao (Hamilton i sur., 2018.). Doepke i Zilibotti (2021.) tvrde kako su bogatiji roditelji u posljednje vrijeme snažno povećali novčana ulaganja u svoju djecu, poput plaćanja privatnih škola, izvannastavnih aktivnosti i instrukcija. S druge strane, roditelji nižih prihoda jednostavno ne mogu više pratiti korak s njima.

U uskoj svezi s visinom prihoda je i **pripadnost društvenoj klasi**. Sociologinja Annette Lareau (2011.) najbolje je objasnila način na koji društvena klasa oblikuje roditeljski stil odgoja djece. Lareau (2011.) navodi kako roditelji iz srednje i više društvene klase njeguju tzv. stil orkestrirane kultivacije (eng. *concerted cultivation*), dok roditelji iz radničke i niže klase njeguju tzv. stil prirodnog razvoja (eng. *natural growth parenting*). Roditelji koji njeguju prvi stil stimuliraju kognitivni i socijalni razvoj svoje djece time što upisuju djecu u razne izvanškolske aktivnosti te pomno prate što se događa u školi. Ovi roditelji stavljaju veliki naglasak na komuniciranje s djetetom te izbjegavaju kažnjavanje djece (Lareau, 2011.). S druge strane, roditelji koji njeguju stil prirodnog razvoja vjeruju da će djeca razviti zrelost i odgovornost bez njihove potrebe za usmjeravanjem. Takvi roditelji pružat će djeci više slobode u raspolaganju slobodnim vremenom, koju će djeca radije usmjeriti na druženje i igru, a ne na izvršavanje školskih aktivnosti (Lareau, 2011.). Polazišta autorice također su potkrijepljena recentnim studijama pa tako Locke (2014.) navodi kako se prezaštitničko roditeljstvo često povezuje sa srednjom i višom društvenom klasom. Smyth i Craig (2017.) navode kako je intenzivno roditeljstvo praksa koju primjenjuju roditelji iz više društvene klase jer si oni, s obzirom na resurse kojima imaju pristup, to mogu priuštiti. Schiffrin i Liss (2017.) dolaze do zanimljivog otkrića kako istraživanja o prezaštitničkom roditeljstvu u uzorak uglavnom uključuju roditelje iz samo srednje i više srednje klase. S time se slaže i Rao (2018.) navodeći kako je prezaštitničko roditeljstvo stil roditeljstva koji provodi srednja društvena klasa jer oni imaju dovoljno resursa kojima si to mogu priuštiti. Prevelika zastupljenost srednje i više srednje klase u istraživanjima mogući je razlog visoke zastupljenosti prezaštitničkog roditeljstva u istraživanjima. Shodno tome, isti autori (Schiffrin i Liss, 2017.) predlažu da istraživanja o prezaštitničkom roditeljstvu ubuduće podjednako zastupaju roditelje iz svih društvenih klasa.

1.2.2. Roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju kao prediktori prezaštitničkog roditeljstva

Pokazatelji socio-ekonomskog konteksta koji predviđaju primjenu prezaštitničkog roditeljstva, a koji će biti prikazani u ovom radu su percipirana nesigurnost posla, percipirana nejednakost prihoda i percipirana kompetitivnost.

Percipirana nesigurnost posla definirana je kao „*subjektivno percipirana i neželjena mogućnost gubitka trenutnog posla u budućnosti, odnosno strah ili briga vezana uz mogućnost gubitka posla.*” (Vander Elst i sur., 2014.:365). Neki autori (Adekiya, 2023.; Vander Elst i sur., 2014.) razlikuju dva pristupa percipiranoj nesigurnosti posla, tj. kvantitativni i kvalitativni pristup. Kvantitativni pristup najčešće definira nesigurnost posla kao percipiranu prijetnju od gubitka posla te prisutnost briga povezanih s tom prijetnjom (Vander Elst i sur., 2014.). S druge strane, kvalitativni pristup nesigurnosti posla odnosi se na strah od pogoršanja različitih aspekata posla kao što je smanjenje plaće, preopterećenost poslom, nedostatak mogućnosti napredovanja te potreba za učenjem novih vještina (Adekiya, 2023.). U ovom će se istraživanju koristiti kvantitativni pristup nesigurnosti posla iz razloga što je bolji pokazatelj percipiranih neprilika današnjeg društva (npr. poteškoće pri zapošljavanju mladih, teškoće zadržavanja posla, visoke stope nezaposlenosti) od kvalitativnog pristupa koji samo evidentira zabrinutost u vezi pojedinih aspekata postojećeg posla. Nesigurnost posla subjektivno je iskustvo koje proizlazi iz osobne percepcije i interpretacije stvarnog radnog okruženja, tj. dva zaposlenika u istoj situaciji mogu doživjeti različite stupnjeve nesigurnosti posla jer će različito percipirati i tumačiti situaciju u kojoj se nalaze (Sverke i sur., 2002.). Istraživanja koja dovode u vezu nesigurnost posla i prezaštitničko roditeljstvo gotovo su i nepostojeća. Koliko mi je poznato, jedno takvo istraživanje je ono Gibb i suradnika (2022.) koji su proveli istraživanje s ciljem dobivanja uvida u to kako ekonomske nesigurnosti oblikuju roditeljsku uključenost. Rezultati istraživanja pokazali su da način na koji roditelji percipiraju nesigurnost posla u svojoj zemlji može utjecati na njihovo roditeljstvo.

Konkretnije, kada se roditelji osjećaju nesigurnim u vezi svog posla, uključenost u odgoj njihove djece više je kontrolirajuća nego podržavajuća (Gibb i sur., 2022.).

Percipirana nejednakost prihoda podrazumijeva veću socijalnu distancu između dohodovnih skupina, jačajući stratifikaciju ekonomskog sustava (Kawachi i sur., 1997.; prema Sommet i sur., 2019.). Wilkinson i Pickett (2010.; prema Sommet i sur., 2019.) utvrdili su da nejednakost u prihodima pogoršava podjele na društvenoj ljestvici, pri čemu ljudi postaju svjesniji svog položaja i položaja drugih na navedenoj ljestvici. Schneider (2019.) pronalazi kako nejednakost prihoda dodatno smanjuje percepciju ljudi o njihovom vlastitom društvenom statusu te također dovodi do negativnih posljedica za njihovu opću dobrobit. Ljudi u nejednakijim društvima kao što su SAD, ali i Hrvatska, stoga troše više na statusna dobra, rade duže radno vrijeme i veća je vjerojatnost da će se zadužiti (Frank, 2007.; Walasek i Brown, 2015.; svi prema Pybus i sur., 2022.). Također, nejednakost prihoda može navesti pojedince da percipiraju kako se ljudi natječu jedni protiv drugih, umjesto da međusobno surađuju (Sommet i sur., 2019.). Ta percipirana kompetitivnost može se manifestirati kao potreba za preuzimanjem sve veće kontrole nad obrazovnim i radnim ishodima vlastite djece (Bradley-Geist i Olson-Buchanan, 2014.).

Početak 1980-ih pa sve do danas, ekonomska nejednakost naglo raste te je praćena pojavom kulture „pobjednik uzima sve” (Doepke i Zilibotti, 2019.). Kao posljedica toga, roditelji postaju zabrinuti gdje se u cijeloj toj priči nalaze njihova djeca. Zbog straha da će njihova djeca ostati po strani, počinju se intenzivno uključivati u njihov odgoj, stavljajući poseban naglasak na područje obrazovanja djece (Doepke i Zilibotti, 2019.). Kako se visoko obrazovanje pretvara u ključni preduvjet za ekonomski i društveni uspjeh pojedinca, sve veći broj roditelja iz više i srednje klase naporno radi kako bi pomoglo svojoj djeci da uspiju u školi (Doepke i Zilibotti, 2019.).

Mnogi autori slažu se kako je prezaštićivanje djece prirodna reakcija roditelja na moderne promjene u današnjem svijetu (Doepke i Zilibotti, 2019.; Workman, 2022.; Rao, 2018.; Chen i sur., 2023.; Gibb i sur., 2022.; Ungar, 2009.). Doepke i Zilibotti (2019.) tvrde da su visoka nejednakost prihoda, stavljanje naglaska na visoko obrazovanje te visoki uložci u školskom uspjehu djeteta veliki dio razloga zašto se današnji roditelji ponašaju drugačije

od roditelja 40 godina prije. Nadalje, autori (Doepke i Zilibotti, 2019.) u svom istraživanju otkrivaju kako su u državama s niskom stopom nejednakosti roditelji skloniji popuštajućem odgojnom stilu, dok su u zemljama s visokom stopom nejednakosti roditelji autoritarniji i skloniji usađivati djeci poticaj za postizanje ambicioznih ciljeva. Kornrich i Furstenberg (2013.; prema Rao, 2018.) tvrde kako se prezaštitničko roditeljstvo u SAD-u pojavilo u kontekstu visoke nejednakosti prihoda. Nejednakost je primjerice niska u Švedskoj, gdje je Ginijev koeficijent² 0.286, a visoka u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje Ginijev koeficijent iznosi 0.375 (OECD, 2021.). Doepke i Zilibotti (2019.) navode da baš zbog visoke razine nejednakosti, u SAD-u prevladavaju tzv. „helikopter roditelji”, a u Švedskoj „opušteniji“ roditelji.

Chen i suradnici (2023.) slažu se i tvrde kako porast nejednakosti prihoda navodi roditelje da troše više na obrazovanje svoje djece. Autori (Chen i sur., 2023.) predlažu dva potencijalna razloga povećanja roditeljskih troškova na obrazovanje, a to su povećanje nejednakosti prihoda kao rezultat rasta omjera plaća između kvalificiranih i nekvalificiranih radnika te veća nejednakost prihoda koja pojačava važnost visokog obrazovanja, što potom dovodi do veće potražnje za boljim obrazovnim mogućnostima, a potom i do jače konkurencije u obrazovanju.

Percipirana kompetitivnost u literaturi je konceptualizirana na tri načina (Murayama i Elliot, 2012.): kompetitivnost kao osobina (eng. *trait competitiveness*), percipirana kompetitivnost okoline (eng. *perceived environmental competitiveness*) i strukturalna kompetitivnost (eng. *structural competitiveness*). Kompetitivnost kao osobina predstavlja dispozicijsku sklonost natjecanju s drugima u situacijama povezanim s postignućem (Spence i Helmreich, 1983.; prema Murayama i Elliot, 2012.). Percipirana kompetitivnost okoline predstavlja individualnu kognitivnu interpretaciju natjecateljske prirode okruženja u situaciji povezanoj s postignućem (Murayama i Elliot, 2012.). U ovom će se istraživanju ispitivati isključivo percipirana kompetitivnost okoline, pri čemu će ispitanici

² Gini koeficijent temelji se na usporedbi kumulativnih udjela stanovništva u odnosu na kumulativne udjele dohotka koji primaju, a kreće se između 0 u slučaju potpune jednakosti i 1 u slučaju potpune nejednakosti (OECD, 2021.)

procjenjivati stupanj percipirane kompetitivnosti u okviru hrvatskog društva. Strukturalna kompetitivnost predstavlja stvarnu situaciju u kojoj se dvoje ili više ljudi bori za međusobno isključiv ishod postignuća (Johnson i Johnson, 1989.; prema Murayama i Elliot, 2012.).

U jednom američkom istraživanju (Cooper, 2014.; prema Rao, 2018.) roditelji navode kako ih brine konkurencija na koju će njihova djeca naići u obrazovnim i radnim procesima. Navedena konkurencija, kao što su naveli sudionici istraživanja, ne uključuje samo iznimne pojedince iz SAD-a, već i drugih zemalja diljem svijeta. Sudionici posebice ističu mlade, talentirane pojedince iz azijskih zemalja, kao što je Kina. Briga ovih roditelja u potpunosti je opravdana, jer prema podacima posljednjeg objavljenog PISA³ istraživanja (OECD, 2019.) učenici iz Kine prednjače nad učenicima svih ostalih zemalja sudionica u sva tri ispitna područja (čitanje, matematika i znanost). LeMoyne i Buchanan (2011.) također porast prezaštitničkog roditeljstva nad studentima vide kao reakciju roditelja na globalne promjene, zajedno sa sve većom konkurencijom pri upisu na fakultet i osiguranju stabilne karijere.

2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog rada je ispitati neke prediktore prezaštitničkog stila roditelja maturanata koji se tiču socio-demografskih obilježja roditelja i njihove percepcije socio-ekonomskog konteksta u hrvatskom društvu. U svrhu ostvarenja cilja postavljeni su sljedeći problemi s pripadajućim hipotezama:

P1: Ispitati razlike u samoiskazanom stupnju prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata obzirom na spol roditelja.

³ PISA (eng. *Programme for International Student Assessment*) je najveće svjetsko istraživanje u obrazovanju koje je krajem 1990-ih godina Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) pokrenula s ciljem prikupljanja međunarodno usporedivih podataka o znanju i kompetencijama petnaestogodišnjih učenika (NCVVO, 2023.)

H1: Majke će, u odnosu na očeve, u većoj mjeri iskazivati slaganje s tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo.

P2: Ispitati povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i nekih socio-demografskih karakteristika roditelja, s druge strane.

H2a: Roditelji s višim stupnjem obrazovanja u većoj će mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo od roditelja s nižim stupnjem obrazovanja.

H2b: Roditelji iz kućanstava s višim prihodima u većoj će mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo u usporedbi s roditeljima iz kućanstava s nižim prihodima.

H2c: Roditelji koji društvenu klasu kojoj pripadaju percipiraju višom u većoj će mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo u usporedbi s roditeljima koji društvenu klasu kojoj pripadaju percipiraju nižom.

P3: Ispitati povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju (percipirana nesigurnost posla, percipirana nejednakost prihoda i percipirana kompetitivnost), s druge strane.

H3a: Očekuje se postojanje pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i roditeljskog doživljaja stupnja nesigurnosti posla u Hrvatskoj.

H3b: Očekuje se postojanje pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i roditeljske percepcije stupnja nejednakosti prihoda u hrvatskom društvu.

H3c: Očekuje se postojanje pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i roditeljske percepcije stupnja kompetitivnosti u hrvatskom društvu.

3. Metoda

3.1. Uzorak

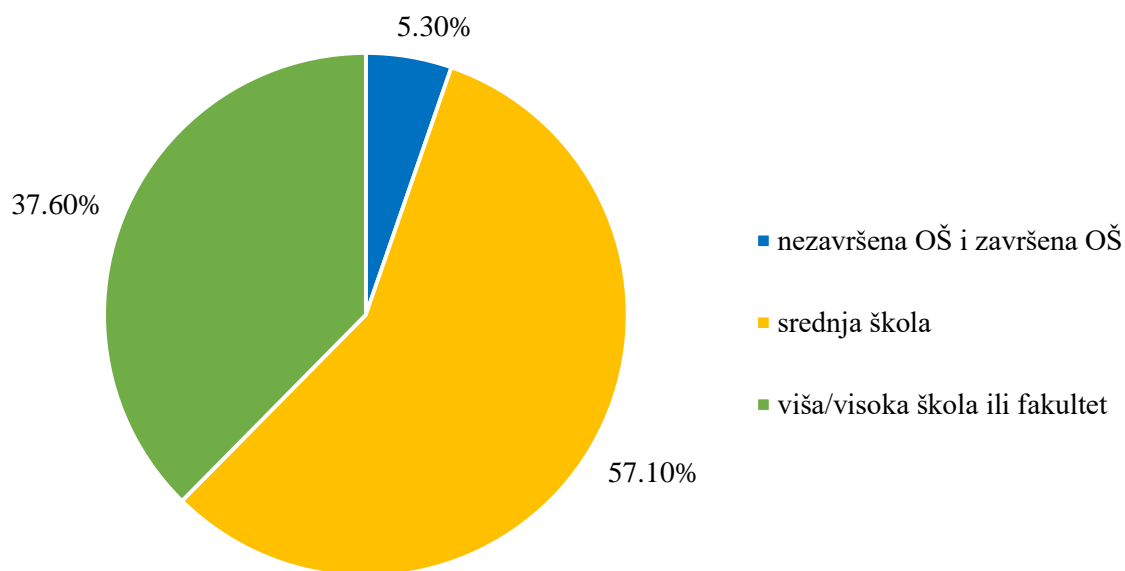
Ovaj diplomski rad temeljen je na istraživanju koje je provedeno unutar međunarodnog znanstveno-istraživačkog projekta Europskog istraživačkog vijeća (ERC): „*Better safe than sorry? Identifying causes of overprotective parenting in a changing social world*“⁴, kojeg Pravni fakultet u Zagrebu provodi u suradnji s Université Libre de Bruxelles. Glavni voditelj projekta je dr. sc. Stijn Van Petegem, a lokalna voditeljica u Hrvatskoj dr. sc. Ana Tokić Milaković. Hrvatska je u ovaj projekt uključena u sklopu međukulturalnog istraživanja zajedno s još 10 europskih zemalja (Belgija, Švedska, Nizozemska, Francuska, Italija, Norveška, Švicarska, Grčka, Gruzija) te Australijom. Temeljni cilj ovog projekta je integrirati teorijske spoznaje iz više različitih disciplina (razvojna psihologija, socijalna psihologija, sociologija, ekonomija i rodne studije) kako bi se pružilo integrirano, kontekstualizirano razumijevanje uzroka prezaštitničkog roditeljstva tijekom adolescencije u promjenjivom društvenom svijetu.

U ovom istraživanju korišten je kvotni uzorak kojeg su sačinjavali roditelji/skrbnici adolescenata koji pohađaju završne razrede srednjih škola u Republici Hrvatskoj u školskoj godini 2022./2023. Prilikom formiranja uzorka vodilo se računa o tome da se ostvari podjednaka pokrivenost škola iz ruralnih i urbanih područja, te podjednaka zastupljenost gimnazija i strukovnih škola. U ovom diplomskom radu bit će prikazani samo oni podaci koji su odabrani kako bi se odgovorilo na postavljeni istraživački cilj i probleme.

⁴ Više informacija o samom projektu moguće je dobiti na službenoj stranici projekta: <https://safesorry.be/>

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 450 roditelja, odnosno skrbnika učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Od ukupnog broja roditelja/skrbnika, upitnik je ispunilo 258 (57,3%) majki/maćeha i 192 (42,7%) očeva/oćuha.

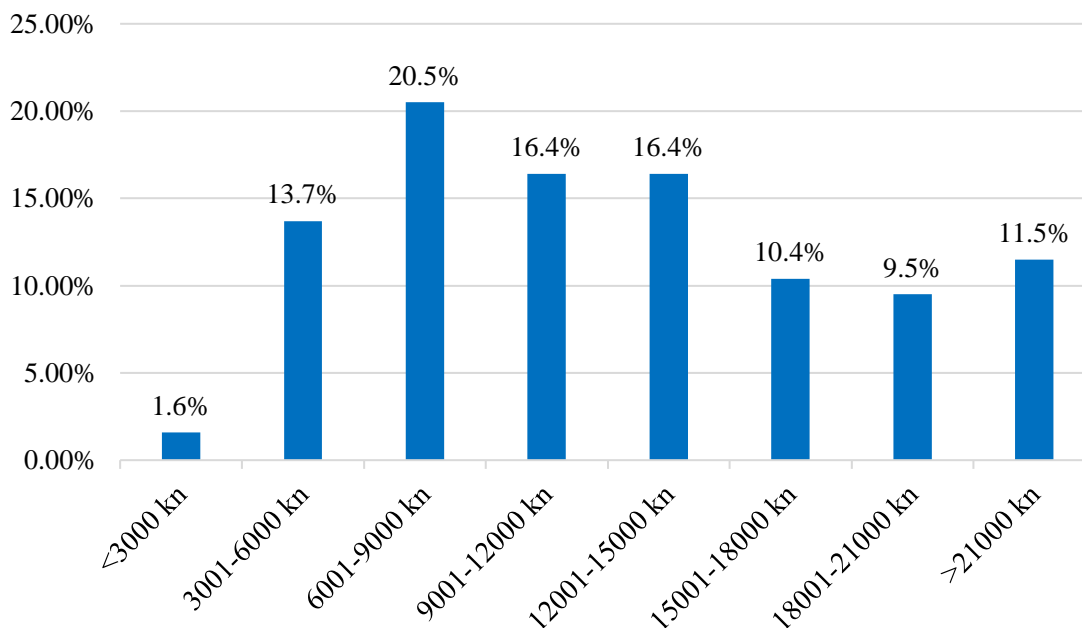
Slika 3.1.
Stupanj obrazovanja roditelja (n=450)



Kao što je vidljivo iz Slike 3.1., najveći broj ispitanika – njih 257 (57,1%) ima završenu srednju školu. Višu/visoku školu ili fakultet ima 169 (37,6%) ispitanika, dok njih 24 (5,3%) ima završenu samo osnovnu školu, odnosno nema niti završeno osnovnoškolsko obrazovanje.

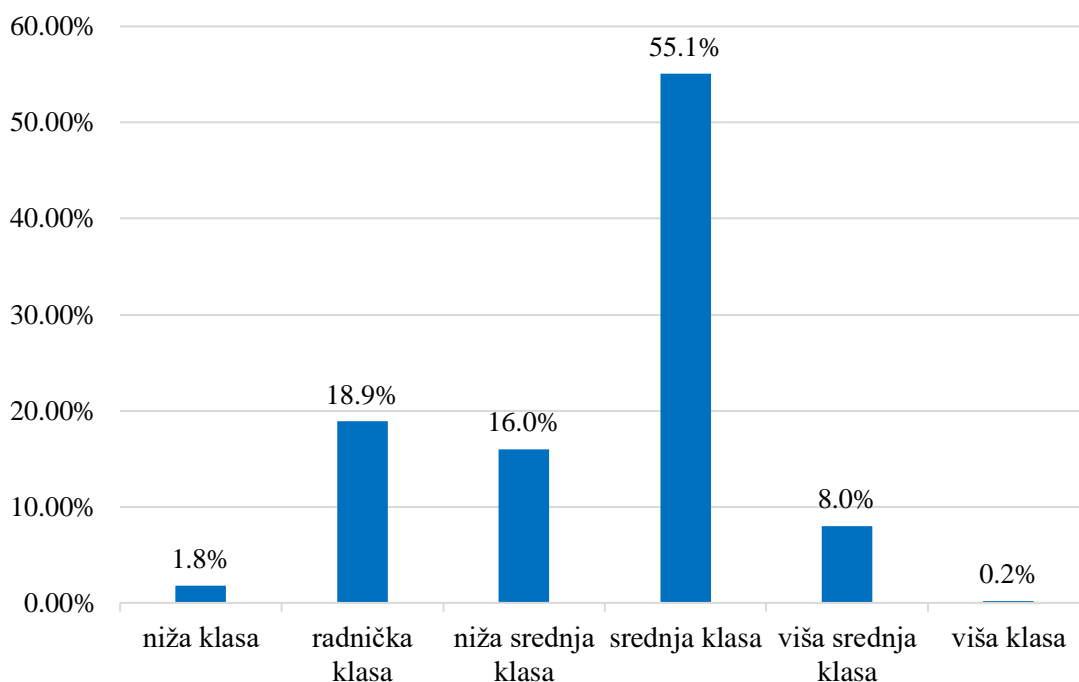
Slika 3.2.

Visina mjesečnih prihoda kućanstva izražena u HRK (uključujući redovne plaće, obiteljska izdvajanja itd.) (n=444)



Po pitanju visine mjesečnih prihoda kućanstva, iz Slike 3.2. vidljivo je kako najveći broj ispitanika – njih 53,3% raspolaže s mjesečnim primanjima između 6 001 i 15 000 kuna. Odmah nakon slijedi 31,4% ispitanika koji mjesečno raspolažu s iznosom većim od 15 000 kuna. Najmanji dio sudionika, njih 15,3% mjesečno raspolaže s iznosom manjim od 6 000 kuna. Prema posljednjim dostupnim podacima (Eurostat, 2023.), prosječni mjesečni prihod kućanstva u Hrvatskoj iznosi 802 eura, što bi bilo približno 6 042 kune. Uspoređujući navedeni iznos s iznosima mjesečnih prihoda sudionika istraživanja, vidljivo je kako čak 84,7% sudionika mjesečno raspolaže s iznadprosječnim primanjima, dok 15,3% sudionika takoreći „preživljava” s manje od 6 000 kuna. Sukladno tome, može se zaključiti kako vjerojatno postoji određena pristranost uzorka sudionika u ovom istraživanju prema visini prihoda kućanstva, tj. da su u većoj mjeri zahvaćeni roditelji boljeg imovinskog statusa.

Slika 3.3.
Percipirana pripadnost ispitanika društvenoj klasi (n=450)



Kao što je jasno uočljivo iz Slike 3.3., najveći broj ispitanika – njih 248 (55,1%) percipira sebe pripadnikom srednje društvene klase. Sljedeći najveći broj ispitanika – njih 85 (18,9%) sebe vidi kao pripadnika radničke klase, a 72 (16%) ispitanika sebe vidi kao pripadnika niže srednje klase. Najmanji broj ispitanika sebe percipira pripadnikom više srednje klase (8%), niže klase (1,8%) te više društvene klase (0,2%).

3.2. Postupak

Podaci su prikupljeni metodom poštanske ankete u razdoblju od rujna 2022. do lipnja 2023. godine. Po dogovoru s ravnateljima odabranih škola, član istraživačkog tima posjetio je odabrane škole te je tijekom sata razrednika (ili tijekom druge nastave, ovisno o dogovoru s ravnateljima) učenicima odabranih razreda pružio informacije o istraživanju, uključujući i informacije o postupanju i zaštiti podataka te o dobrovoljnoj prirodi sudjelovanja. Učenicima su zatim podijeljene kuverte koje su sadržavale informacije o

projektu, dva obrasca za dobivanje informiranog pristanka i dva seta upitnika (po jedan za svakog roditelja/skrbnika) te dvije frankirane omotnice predviđene za povrat anketa na adresu Pravnog fakulteta u Zagrebu. Učenici su bili pozvani da te kuverte daju svojim roditeljima/skrbnicima. Ankete su bile podijeljene na grupnoj razini, a roditelji/skrbnici su ih ispunjavali individualno u svom domu te ih ispunjene poštom poslali na adresu Pravnog fakulteta u predviđenom roku od dva tjedna od primitka upitnika. Roditeljima/skrbnicima koji su poslali natrag ispunjen upitnik zahvalilo se za sudjelovanje putem slanja elektronskog vaučera u iznosu od 75kn kojeg su mogli potrošiti u bilo kojoj *dm* – drogerie markt trgovini.

Provedbu istraživanja odobrilo je Etičko povjerenstvo Pravnog fakulteta u Zagrebu te Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Povjerljivost podataka prilikom prikupljanja, pohrane i obrade podataka osiguralo se na način da su svi podaci iz upitnika bili uneseni u bazu podataka u kojoj se pojavljuju samo šifre, te je pristup podacima imao isključivo istraživački tim. Osobni podaci bili su prikupljeni u svrhu osiguravanja nagrade za sudjelovanje u istraživanju, a isti su zatim bili pseudonimizirani, odnosno zamijenjeni nasumično generiranim kodom koji je bio poznat isključivo istraživačkom timu. Prikupljeni osobni podaci čuvat će se do 2028. godine, odnosno do isteka 5 godina po završetku projekta, nakon čega će biti izbrisani.

3.3. Mjerni instrumenti

Za prikupljanje podataka u ovom istraživanju korišteni su anketni upitnici koji su sadržavali pitanja o socio-demografskim obilježjima ispitanika (spol, stupanj obrazovanja, visina mjesečnih prihoda kućanstva i percipirana pripadnost društvenoj klasi), kao i mjerne ljestvice. U nastavku slijedi kratki opis mjernih instrumenta korištenih u okviru ovog diplomskog rada: *subskala Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo* iz skale *Kratka višedimenzionalna skala prezaštitničkog roditeljstva*, *Percipirana nesigurnost posla*, *Percipirana nejednakost prihoda* te *Percipirana kompetitivnost*.

Glavni konstrukt, **prezaštitničko roditeljstvo**, mjereno je pomoću subskale *Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo* iz skale *Kratka višedimenzionalna skala prezaštitničkog roditeljstva* (eng. *Short Multidimensional Overprotective Parenting Scale – S-MOPS*; Chevrier i sur., 2022.) koja mjeri dvije dimenzije roditeljskog prezaštićivanja. Skala originalno mjeri prezaštitničko roditeljstvo iz perspektive djeteta, a za potrebe ovog istraživanja prilagođena je tako da mjeri prezaštitničko ponašanje iz roditeljske perspektive. Skala se sastoji od ukupno dvije subskale: Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo i Prezaštićivanje djece u svrhu jačanja njihovog ega. Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo odnosi se na pretjerano zaštitnička ponašanja potaknuta anksioznošću koja su neprimjerena za dob djeteta. Prezaštićivanje djece u svrhu jačanja njihovog ega odnosi se na pretjeranu zaštitu djetetovog samopoštovanja od potencijalnih negativnih učinaka neuspjeha na isti. Skala ukupno ima 16 čestica, od kojih se njih 10 odnosi na Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo („Svom djetetu ostavljam dojam da ne želim da odraste.”), a preostalih 6 na Prezaštićivanje djece u svrhu jačanja njihovog ega („Moje je dijete u svemu izvanredno.”). Za potrebe ovog istraživanja korištena je samo subskala Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo. Zadatak ispitanika bio je izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom na ljestvici od pet stupnjeva (od 1=uopće se ne slažem do 5= u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat na subskali formira se kao aritmetička sredina odgovora na svih deset čestica pri čemu viši rezultat označava veći stupanj anksioznog prezaštitničkog roditeljstva. Koeficijent pouzdanosti⁵ za subskalu Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo iznosi $\alpha = 0,82$ ($k=10$).

Percipirana nesigurnost posla, kao jedan od indikatora roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju mjerio se pomoću instrumenta Percipirana nesigurnost posla (eng. *Perceived job insecurity*; Vander Elst i sur., 2014.) koja ispituje percipirani strah ispitanika od gubitka posla i brige povezane s tim strahom.

⁵ Rezultati koeficijenta kreću se u intervalu od 0 do 1, a veća pouzdanost mjernog instrumenta (vrijednosti koeficijenta α bliže 1) ukazuje na veću unutarnju dosljednost čestica mjernom instrumentu. Kada vrijednost koeficijenta Cronbachove alfe (α) iznosi manje od 0,5 takva se mjerna skala smatra neprihvatljivom. Vrijednost između 0,5 i 0,6 smatra se lošom, između 0,6 i 0,7 osrednjom, između 0,7 i 0,8 dobrom, između 0,8 i 0,9 vrlo dobrom, a sve iznad 0,9 smatra se izvrsnom mjernom ljestvicom po pitanju pouzdanosti (George i Mallery, 2003.; prema Saidi i Siew, 2019.)

Skala se sastoji od ukupno četiri čestice od kojih je tri formulirano u pozitivnom, a jedna u negativnom smjeru. Primjer čestice glasi „Mislom da ću izgubiti svoj posao u bližoj budućnosti.”. Zadatak ispitanika je izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom na ljestvici od pet stupnjeva (od 1=uopće se ne slažem do 5=u potpunosti se slažem). Rezultat na skali formira se kao aritmetička sredina odgovora koje su roditelji dali za sve četiri čestice pri čemu se obrnuto boduje ona čestica koja je negativno formulirana. Viši rezultat na skali upućuje na percepciju većeg stupnja nesigurnosti posla ispitanika. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha = 0,70$ ($k=4$).

Drugi indikator roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju, **Percipirana nejednakost prihoda**, mjerem je pomoću instrumenta Percipirana nejednakost prihoda (eng. *Perceived income inequality*; Sommet i sur., 2019.) koji mjeri ispitanikovu procjenu nejednake raspodjele prihoda u državi u kojoj živi. Za potrebe ovog istraživanja čestice su prilagođene u kontekst Hrvatske. Skala se sastoji od 3 čestice. Primjer čestice glasi „U Hrvatskoj postoji ogroman jaz između bogatih i siromašnih.” Zadatak ispitanika je izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom na ljestvici od pet stupnjeva (od 1=uopće se ne slažem do 5=u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat na skali formira se kao aritmetička sredina odgovora na sve tri čestice, pri čemu viši rezultat na ljestvici ukazuje na viši stupanj percipirane nejednakosti prihoda. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha = 0,77$ ($k=3$).

Treći indikator roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju, **Percipirana kompetitivnost**, mjerem je pomoću instrumenta Percipirana kompetitivnost (eng. *Perceived competitiveness*; Murayama i Elliot, 2012.). Skala se sastoji od 4 čestice („U Hrvatskoj imam osjećaj da se natječem s drugima.”). Za potrebe ovog istraživanja Likertova skala slaganja promijenjena je sa 7 stupnjeva na 5, pri čemu 1 označava „uopće se ne slažem”, a 5 „u potpunosti se slažem”. Ukupni rezultat na skali formira se kao aritmetička sredina odgovora na sve četiri čestice, pri čemu viši rezultat na ljestvici ukazuje na viši stupanj percipirane kompetitivnosti. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha = 0,57$ ($k=4$).

3.4. Obrada podataka

Kako bi se dobili odgovori na postavljene istraživačke probleme korišten je statistički program SPSS 26.0. Za ispitivanje razlika u stupnju prezaštitničkog roditeljstva ovisno o spolu roditelja/skrbnika maturanata korišten je t-test. Za utvrđivanje povezanosti između stupnja obrazovanja roditelja, visine mjesečnih prihoda kućanstva, percipirane pripadnosti društvenoj klasi, roditeljskog doživljaja stupnja nesigurnosti posla, roditeljske percepcije stupnja nejednakosti prihoda i roditeljske percepcije stupnja kompetitivnosti, s jedne strane, i stupnja prezaštitničkog roditeljstva, s druge strane, korišten je Pearsonov koeficijent korelacije.

4. Rezultati

U narednom će poglavlju biti prikazani odgovori na postavljene istraživačke probleme. No, prije toga slijedi prikaz deskriptivnih vrijednosti ljestvica korištenih u istraživanju (Tablica 4.1.).

Tablica 4.1.

Deskriptivne vrijednosti mjernih ljestvica korištenih u istraživanju

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
subskala Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo	448	1	4,30	2,01	0,58
Percipirana nesigurnost posla	450	1	5	3,13	0,66
Percipirana nejednakost prihoda	450	2	5	4,10	0,68
Percipirana kompetitivnost	450	1,50	5	3,14	0,60

Iz navedene je tablice vidljivo kako ispitanici ostvaruju relativno nizak rezultat na subskali Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo iz skale Kratka višedimenzionalna skala prezaštitničkog roditeljstva ($M = 2,01$; $SD = 0,58$), što ukazuje na to da ispitanici u prosjeku nisu prezaštitnički nastrojeni prema svojoj djeci. Međutim, hrvatski se roditelji po prezaštićivanju djece značajno ne razlikuju od roditelja drugih europskih država. Relativno nizak rezultat na ljestvici dobiven je i u drugim istraživanjima (Chevrier i sur., 2022.; De Spiegeleer i Soenens, 2022.) koja su provedena na uzorku švicarskih ($M_{\text{♀}} = 2,21$;

$M_{\sigma} = 2,12$) i flamanskih roditelja ($M_{\sigma} = 2,05$; $M_{\sigma} = 1,95$). Ispitanici ostvaruju umjeren rezultat na ljestvici Percipirane nesigurnosti posla ($M = 3,13$; $SD = 0,66$) kao i na ljestvici Percipirane kompetitivnosti ($M = 3,14$; $SD = 0,60$). Što se tiče Percipirane nejednakosti prihoda, ispitanici percipiraju kako u hrvatskom društvu postoji visoka razina nejednakosti prihoda ($M = 4,10$; $SD = 0,68$).

U svrhu odgovaranja na **prvi istraživački problem**, ispitane su razlike u samoiskazanom stupnju prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata obzirom na spol roditelja. Rezultati provedenog t-testa nalaze se u Tablici 4.2.

Tablica 4.2.

Razlika u stupnju prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata obzirom na spol roditelja (n=448)

	Majke			Očevi			df	t	p
	N	M	SD	N	M	SD			
Prezaštitničko roditeljstvo	257	2,03	0,59	191	1,98	0,56	446	0,934	0,351

Rezultati su pokazali kako ne postoji statistički značajna razlika u samoiskazanom stupnju prezaštitničkog roditeljstva obzirom na spol roditelja maturanata ($t = 0.934$ ($df = 446$); $p > 0.05$), što ne ide u prilog prvoj hipotezi kojom se očekivalo kako će majke ($M = 2.03$; $SD = 0.59$), u odnosu na očeve ($M = 1.98$; $SD = 0.56$), u većoj mjeri iskazivati slaganje s tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo.

U nastavku slijedi Tablica 4.3. koja prikazuje Pearsonove koeficijente korelacije i pripadajuće p vrijednosti koje ukazuju na statističku značajnost izračunatih koeficijenata.

Tablica 4.3.

Prikaz koeficijenta korelacije različitih prediktora prezaštitničkog roditeljstva

<i>r</i>	Prezaštitničko roditeljstvo	Spol roditelja	Stupanj obrazovanja roditelja	Visina mjesečnih prihoda kućanstva	Percipirana pripadnost društvenoj klasi	Percipirana nesigurnost posla	Percipirana nejednakost prihoda	Percipirana kompetitivnost
Prezaštitničko roditeljstvo	1	-,04	-,01	-,02	-,07	,24***	,08	,17***
Spol roditelja	-,04	1	-,08	,02	-,03	-,03	,01	,07
Stupanj obrazovanja roditelja	-,01	-,08	1	,45***	,31***	-,08	,00	-,13**
Visina mjesečnih prihoda kućanstva	-,02	,02	,45***	1	,37***	-,16**	,07	-,03
Percipirana pripadnost društvenoj klasi	-,07	-,03	,31***	,37***	1	-,14**	-,04	-,03
Percipirana nesigurnost posla	,24***	-,03	-,08	-,16**	-,14**	1	,37***	,14**
Percipirana nejednakost prihoda	,08	,01	,00	,07	-,04	,37***	1	,31***
Percipirana kompetitivnost	,17***	,07	-,13**	-,03	-,03	,14**	,31***	1

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Kako bi se odgovorilo na **drugi istraživački problem**, ispitana je povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata s jedne strane, i nekih socio-demografskih karakteristika roditelja, s druge strane. Dobivene povezanosti prezentirane su u Tablici 4.3. Između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata i stupnja obrazovanja roditelja nije pronađena statistički značajna povezanost ($r = -.01$; $p > 0.05$) što ne ide u prilog hipotezi da će roditelji s višim stupnjem obrazovanja u većoj mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo od roditelja s nižim stupnjem obrazovanja. Povezanost također nije utvrđena između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata i visine mjesečnih prihoda kućanstva ($r = -.02$; $p > 0.05$) što nije u skladu s hipotezom kojom je predviđeno kako će roditelji iz kućanstava s višim prihodima u većoj mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo u usporedbi s roditeljima iz kućanstava s nižim prihodima. Između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata i percipirane pripadnosti društvenoj klasi također nije utvrđena statistički značajna povezanost ($r = -.07$; $p > 0.05$) što ne ide u prilog hipotezi kojom se predviđalo kako će roditelji koji svoju društvenu klasu percipiraju višom u većoj mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo u usporedbi s roditeljima koji društvenu klasu kojoj pripadaju percipiraju nižom.

Kako bi se dobio odgovor na **treći istraživački problem**, ispitana je povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju, s druge strane. Dobivene povezanosti prikazane su u Tablici 4.3. Između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata i percipirane nesigurnosti posla dobivena je statistički značajna slaba pozitivna povezanost ($r = .24$; $p < 0.001$), što je u skladu s ranije postavljenom afirmativnom hipotezom. Između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata i percipirane nejednakosti prihoda nije dobivena statistički značajna povezanost ($r = .08$; $p > 0.05$) što ne ide u prilog hipotezi kojom se očekivalo postojanje pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i roditeljske percepcije stupnja nejednakosti prihoda u

hrvatskom društvu. Sukladno postavljenoj hipotezi, dobivena je statistički značajna neznatna pozitivna povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i percipirane kompetitivnosti ($r = .17; p < 0.001$).

5. Rasprava

Cilj ovoga rada bio je ispitati neke prediktore prezaštitničkog stila roditelja maturanata koji se tiču socio-demografskih obilježja roditelja i njihove percepcije socio-ekonomskog konteksta u hrvatskom društvu.

U sklopu **prvog istraživačkog problema** ispitana je razlika u samoiskazanom stupnju prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata obzirom na spol roditelja. Protivno postavljenoj hipotezi, nije utvrđena statistički značajna razlika u samoiskazanom stupnju prezaštitničkog roditeljstva obzirom na spol roditelja. Iako brojna istraživanja (Fingerman i sur., 2012.; Klein i Pierce, 2009.; Rousseau i Scharf, 2015.; Stephens, 2009.; Scharf i sur., 2017.; Schiffrin i sur., 2019.; Sommers i Settle, 2010.; van Ingen i sur., 2015.; Schiffrin i sur., 2021.; Nelson i sur., 2020.) utvrđuju kako majke, u odnosu na očeve, u većoj mjeri njeguju prezaštitnički roditeljski stil, potencijalni razlozi zašto u ovom istraživanju nisu utvrđene spolne razlike mogu se možda pripisati tome da je većina provedenih istraživanja (Klein i Pierce, 2009.; Stephens, 2009.; Schiffrin i sur., 2019.; van Ingen i sur., 2015.; Schiffrin i sur., 2021.; Nelson i sur., 2020.) za sudionike imala adolescente koji su procjenjivali stupanj prezaštitničkog ponašanja svojih roditelja, dok su samo tri istraživanja (Fingerman i sur., 2012.; Rousseau i Scharf, 2015.; Scharf i sur., 2017.) za sudionike imala roditelje koji su procjenjivali stupanj prezaštitničkog roditeljstva. Padilla-Walker i Nelson (2012.; prema Schiffrin i Liss, 2017.) tvrde da djeca, ovisno o spolu roditelja, drugačije percipiraju prezaštitničko roditeljstvo. Preciznije, autori navode kako djeca prezaštitničke majke gledaju kao pretjerano nametljive, dok na prezaštitničke očeve gledaju kao na roditelja koji jednostavno brine o dobrobiti svog djeteta. Schiffrin i Liss (2017.) razlog tomu vide u stavu društva da se očeve i dalje percipira sekundarnim, a majke primarnim skrbnikom. Iz tog razloga, bilo kakva

uključenost očeva u odgoj smatra se zadovoljavajućom, a pretjerana uključenost ne smatra se nametljivom, već jednostavno iskazivanjem brige i zabrinutosti za dijete. S obzirom na navedene razlike, buduća istraživanja trebala bi razmisliti o tome da za sudionike uključe roditelje, ali i njihovu djecu. Na taj bi se način moglo usporediti razlikuju li se procjene roditelja o vlastitom prezaštićivanju od procjena njihove djece. Primjerice, jedno takvo istraživanje, u kojem su bili uključeni adolescenti i njihove majke, pokazalo je kako 50,5% adolescenata majčino prezaštićivanje procjenjuje većim u usporedbi s procjenama njihovih majki (Van Petegem i sur., 2020.).

U okviru **drugog istraživačkog problema** ispitana je povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i nekih socio-demografskih karakteristika roditelja, s druge strane. Prvom hipotezom unutar drugog istraživačkog problema očekivalo se da će roditelji s višim stupnjem obrazovanja u većoj mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo od roditelja s nižim stupnjem obrazovanja. Protivno mnogim ranijim istraživanjima koja potvrđuju postojanje povezanosti između te dvije varijable (Kantrowitz i Tyre, 2006.; prema Odenweller i sur., 2014.; Nelson, 2010.; prema Locke, 2014.; Somers i Settle, 2010.; Doepke i Zilibotti, 2019.), u ovom istraživanju ta povezanost nije potvrđena. S obzirom da se većina istraživanja koja ispituje prezaštitničko roditeljstvo i stupanj obrazovanja roditelja usmjerava na prezaštićivanje u akademskom kontekstu, očekivalo se kako će rezultati istraživanja biti u skladu s teorijom kulturnog kapitala (Bourdieu, 1977.; prema Wolf i sur., 2009.) koja polazi od pretpostavke da visoko obrazovani roditelji ulažu više vremena, novca i truda u obrazovanje svoje djece jer na obrazovanje gledaju kao na oblik osiguravanja bogatstva i moći. Potencijalni razlog iz kojeg povezanost nije utvrđena u ovom istraživanju može biti to što je većina gore navedenih istraživanja provedena u SAD-u. Naime, u SAD-u visoko obrazovanje znak je prestiža i samo najbolji si mogu priuštiti vrhunsko obrazovanje koje jamči visoko plaćen posao i uspješnu karijeru (Selingo, 2018.). U Hrvatskoj je situacija ipak nešto drugačija. Naime, u Hrvatskoj nije rijetkost da djeca niže obrazovanih roditelja pohađaju fakultet. U prilog tomu idu i rezultati dva domaća istraživanja (Olčar i sur., 2022.; Vrselja i Glavak Tkalić, 2011.) u

kojima su pak prezaštićivanju djece bili skloniji niže obrazovani, a ne visoko obrazovani roditelji kao što pokazuju istraživanja u SAD-u. Iz toga je razloga moguće da visoko obrazovani roditelji u SAD-u pretjerano zaštićuju i uključuju se u život svojih adolescenata, baš iz razloga kako bi usmjerili svoju djecu da upišu fakultet i uspješno ga završe, dok u Hrvatskoj nalazi nisu baš tako konzistentni.

Hipoteza kojom se predviđalo kako će roditelji iz kućanstava s višim prihodima u većoj mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo u usporedbi s roditeljima iz kućanstava s nižim prihodima, također nije potvrđena ovim istraživanjem. Takav rezultat kontradiktoran je ranije objavljenim istraživanjima koja pokazuju postojanje povezanosti između ove dvije varijable (Nelson, 2010.; Levine, 2008.; Anderegg, 2003.; svi prema Locke, 2014.; Doepke i Zilibotti, 2021.; Wolf i sur., 2009.). Prosječni mjesečni prihod kućanstva u Hrvatskoj iznosi 6 042 kune (Eurostat, 2023.), odnosno svega 42 kune više od donje granice kategorije u koju se svrstao najveći broj sudionika (vidjeti Sliku 3.2.). Prema tome, moglo bi se zaključiti kako zapravo najveći udio sudionika u istraživanju ima iznadprosječna mjesečna primanja, u odnosu na realnu situaciju u državi (Eurostat, 2023.). Prevelika zastupljenost sudionika s iznadprosječnim primanjima, odnosno nedovoljna zastupljenost sudionika s prosječnim i ispodprosječnim primanjima može biti objašnjenje zašto je u istraživanju bio prisutan izostanak povezanosti između visine prihoda i prezaštitničkog roditeljstva.

Nadalje, sljedećom hipotezom predviđalo se da će roditelji koji društvenu klasu kojoj pripadaju percipirati višom u većoj mjeri iskazivati slaganje sa tvrdnjama koje ukazuju na prezaštitničko roditeljstvo u usporedbi s roditeljima koji društvenu klasu kojoj pripadaju percipiraju nižom. Iako prethodna istraživanja navode da postoji povezanost između prezaštitničkog roditeljstva i društvene klase (Locke, 2014.; Lareau, 2011.; Smyth i Craig, 2017.; Lukianoff i Haidt, 2018.), ista nije potvrđena u ovome istraživanju. Jedan od razloga zašto u ovome istraživanju nije potvrđena hipoteza može se pripisati specifičnoj distribuciji sudionika istraživanja. Najveći udio sudionika u istraživanju sebe je percipiralo pripadnikom srednje klase (55,1%), što i je realni prikaz hrvatskog društva danas. Međutim, istraživanjem je zahvaćen puno veći udio sudionika iz više društvene,

nego iz niže društvene klase (vidjeti Sliku 3.3.), što je posljedično rezultiralo manjom varijabilnošću, tj. raspršenošću podataka. Ako se uzme u obzir da je prosječni mjesečni prihod kućanstva 6 042 kune (Eurostat, 2023.), očekivalo bi se da će se malo veći broj sudionika procijeniti pripadnikom niže društvene klase, a dogodilo se da je veći broj sudionika sebe procijenio pripadnikom više klase. Zapravo, dogodila se ista situacija kao i kod visine prihoda kućanstva (vidjeti Sliku 3.2.).

U okviru **trećeg istraživačkog problema** ispitana je povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i roditeljske percepcije socio-ekonomskog konteksta u društvenom okruženju (percipirana nesigurnost posla, percipirana nejednakost prihoda i percipirana kompetitivnost), s druge strane. Prvom hipotezom u sklopu trećeg istraživačkog problema očekivalo se postojanje pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i roditeljskog doživljaja stupnja nesigurnosti posla u Hrvatskoj. Navedena hipoteza je potvrđena, što je u skladu s recentnim istraživanjem u kojem je potvrđeno da način na koji roditelji percipiraju nesigurnost posla u svojoj zemlji može utjecati na njihovo roditeljstvo (Gibb i sur., 2022.). Nadalje, prilikom izračuna korelacija, također je dobivena i neznatna negativna povezanost između percipirane nesigurnosti posla, s jedne strane, te visine mjesečnih prihoda kućanstva ($r = -.16; p < 0.01$) i percipirane pripadnosti društvenoj klasi ($r = -.14; p < 0.01$), s druge strane (vidjeti Tablicu 4.3.). Dakle, roditelji čija je visina mjesečnih prihoda niža i koji društvenu klasu kojoj pripadaju percipiraju nižom, ujedno će i nesigurnost svog posla percipirati nešto višom (no riječ je o neznatnoj tj. nikakvoj korelaciji).

Nadalje, istraživanjem se očekivalo postojanje pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i roditeljske percepcije stupnja nejednakosti prihoda u hrvatskom društvu. Unatoč tome što provedena istraživanja (Kornrich i Furstenberg, 2013.; prema Rao, 2018.; Doepke i Zilibotti, 2019.; Chen i sur., 2023.) govore u prilog postojanja povezanosti, ista nije pronađena u ovom istraživanju. Naime, sva istraživanja koja pronalaze povezanost između nejednakosti prihoda i roditeljskih odgojnih stilova provedena su u SAD-u. Kao što je ranije navedeno,

Sjedinjene Američke Države jedna su od zemalja s najvećim nejednakostima u svijetu. Za usporedbu, Ginijev koeficijent, koji služi kao pokazatelj dohodovnih nejednakosti u određenoj državi, u SAD-u iznosi visokih 0.375, dok isti u Hrvatskoj iznosi 0.291 (OECD, 2021.). Razlike u visini Ginijevog koeficijenta moguće su obrazloženje nedostatka povezanosti između dviju varijabli u ovom istraživanju. U prilog dobivenoj nepovezanosti idu i rezultati ranije spomenutog istraživanja Gibb i suradnika (2022.) u kojem nije pronađena povezanost između nejednakosti prihoda i pretjerane akademske uključenosti roditelja. Navedeno istraživanje provedeno je u Belgiji u kojoj je Ginijev koeficijent nešto povoljniji od onog u RH, a iznosi svega 0.248 (OECD, 2021.). Ovakvi podaci idu u prilog pretpostavki autora Doepke i Zilibotti (2019.) da su u državama s visokom stopom nejednakosti roditelji skloniji primjeni prezaštićivanja (pa je u takvim državama, zbog većeg varijabiliteta među roditeljima u prezaštitničkom roditeljstvu, moguće očekivati i veće korelacije prezaštitničkog roditeljstva s drugim varijablama). Međutim, iako u ovom istraživanju nije dobivena povezanost između percipirane nejednakosti prihoda i prezaštitničkog roditeljstva, dobivena je slaba pozitivna povezanost između percipirane nejednakosti prihoda, s jedne strane, i percipirane nesigurnosti posla ($r = .37; p < 0.001$) te percipirane kompetitivnosti ($r = .31; p < 0.001$), s druge strane (vidjeti Tablicu 4.3.).

Posljednja hipoteza, kojom se očekivalo postojanje pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva i roditeljske percepcije stupnja kompetitivnosti u hrvatskom društvu, potvrđena je. Dobiveni rezultati u skladu su s prethodnim istraživanjima (Cooper, 2014.; prema Rao, 2018.; LeMoyne i Buchanan, 2011.) u kojima je porast prezaštitničkog roditeljstva reakcija roditelja na sve veću konkurentnost za upis na fakultet i osiguranje stabilne karijere.

Iako je ovo istraživanje doprinijelo poznavanju čimbenika prezaštitničkog roditeljstva vezanih uz socio-ekonomski kontekst u kojem roditelji žive, potrebno je osvrnuti se i na metodološka ograničenja koja se vežu uz ovo istraživanje. Za početak bi trebalo spomenuti ograničenja metode uzorkovanja. U ovome istraživanju korišten je kvotni uzorak, poseban oblik ne-probabilističkog uzorka (Milas, 2005.). Ne-probabilističke metode uzorkovanja ne temelje se na zakonima vjerojatnosti i samim time nije moguće

primijeniti rezultate istraživanja na cjelokupnu populaciju, već samo na uzorak na kojem su rezultati dobiveni (Milas, 2005.). Odnosno, rezultati ovoga istraživanja nisu reprezentativni za sve roditelje maturanata, već samo za one koji su sudjelovali u istraživanju. Prilikom formiranja uzorka vodilo se računa o podjednako zastupljenosti srednjih škola iz urbanih i ruralnih područja te gimnazija i strukovnih škola. Međutim, vjerojatno je došlo do pristranog odaziva pripadnika različitih društvenih klasa i s različitom visinom mjesečnih primanja. U istraživanju je bila prevelika zastupljenost sudionika iz više društvene klase s iznadprosječnim primanjima, a nedovoljna zastupljenost sudionika iz niže klase s prosječnim i ispodprosječnim primanjima (vidjeti Sliku 3.2. i 3.3.). Iako su sudionici istraživanja bili samo roditelji maturanata, uključivanjem maturanata također moglo bi se uvidjeti razlikuju li se procjene roditelja o prezaštićivanju od procjena njihove djece. Primjerice, u jednom međunarodnom istraživanju (Chevrier i sur., 2022.) majke su svoja roditeljska ponašanja procijenile manje prezaštitničkim nego što su ih njihova djeca procijenila.

Također treba spomenuti i ograničenja metode prikupljanja podataka. U ovome istraživanju korištena je metoda poštanske ankete. Nedostaci poštanske ankete su nemogućnost kontrole nad ispunjavanjem ankete, odnosno ne zna se sa sigurnošću je li anketu ispunio roditelj ili pak dijete na putu od škole do kuće. Nadalje, moguća je prisutnost selektivnog odaziva (upitnik ispunjavaju samo oni roditelji koji imaju interes za tu temu i/ili koji vide korist u ispunjavanju). Tu je bitno istaknuti kako je bila osigurana novčana nagrada za roditelje koji su odlučili sudjelovati u istraživanju. S obzirom da se upitnik nije ispunjavao „licem u lice”, što omogućuje postavljanje složenijih pitanja jer je omogućena prisutnost anketara koji s lakoćom može razjasniti ista, pitanja su svakako bila pojednostavljena da ih s lakoćom mogu razumjeti svi roditelji na jednak način. I posljednji nedostatak je prisutnost nižeg odaziva (povrat od niskih 20%) u usporedbi s ostalim tehnikama anketiranja. Moguće je da je većina roditelja odustala od ispunjavanja upitnika zbog toga što ispunjen upitnik mora slati natrag, a to iziskuje potrebu odlaska u poštanski ured ili do poštanskog sandučića. Potencijalne nedostatke poštanske ankete mogla bi riješiti online anketa zbog toga što se podaci prikupljaju relativno brzo (rezultati

se ne trebaju čekati poštom), troškovi su niži (kod poštanske ankete je potrebno financirati tiskanje upitnika te pokriti troškove slanja kuverte natrag na adresu pošiljatelja, nije potrebno osobno dolaziti u srednje škole i dijeliti kuverte učenicima, već je dovoljno ravnatelju/razredniku poslati QR kod ili link za pristup upitniku koji će oni zatim proslijediti roditeljima) te nije potrebno ručno unositi rezultate upitnika u računalo jer su rezultati već pohranjeni.

Buduća istraživanja mogla bi poraditi na tome da uzorak bude heterogeniji što se tiče socio-demografskih karakteristika. S time se također slažu Schiffrin i Liss (2017.) koji predlažu da istraživanja o prezaštitničkom roditeljstvu ubuduće podjednako zastupaju roditelje iz svih društvenih klasa. Naposljetku, bilo bi korisno provesti longitudinalno istraživanje jer bi isto omogućilo bolje razumijevanje razvoja prezaštitničkog roditeljstva kroz vrijeme. Konkretnije, moglo bi se uvidjeti dolazi li do opadanja ili pak porasta prezaštitničkog roditeljstva jednom kada dijete krene na fakultet. Longitudinalno istraživanje također bi pružilo bolji uvid u uzročno-posljedične veze između socio-demografskih i socio-ekonomskih čimbenika te prezaštitničkog roditeljstva.

Rezultati ovog istraživanja mogu biti od koristi zakonodavcima, poslodavcima, ali i socijalnim radnicima. Za početak, Vlada i druge relevantne institucije mogu raditi na jačanju sigurnosti zaposlenja kroz smanjenje prekarnog rada, pooštavanje uvjeta za sklapanje ugovora o radu na određeno vrijeme te općenito jačanje radničkih prava. Percipirana kompetitivnost usko je povezana s percipiranom nesigurnosti posla, što također pokazuju i rezultati provedenog istraživanja ($r = .14$; $p < 0.01$), te je stoga važno ulagati u obrazovanje i osposobljavanje kako bi se pojedincima pružile vještine i znanja tražena na tržištu rada. Prilagođavanje promjenama na tržištu rada može pomoći pojedincima da budu konkurentniji i smanje rizik od gubitka posla. Poslodavci i zaposlenici odjela ljudskih potencijala mogu više raditi na uvođenju fleksibilnog radnog vremena i pogodnosti za roditelje. Promoviranje ravnoteže između posla i obitelji, uključujući fleksibilno radno vrijeme, rad od kuće, dopust za roditelje i novčana potpora za rođenje djeteta, može roditeljima svakako olakšati kombiniranje profesionalnih i obiteljskih obaveza.

Socijalni radnici mogu pružati podršku pojedincima koji su suočeni s nesigurnošću posla kroz informiranje korisnika o dostupnim obrazovnim programima i mjerama zapošljavanja koje mogu poboljšati njihove mogućnosti za zaposlenje, pružanje informacija o socijalnim naknadama za nezaposlene, kao i pružanje emocionalne podrške i savjetovanja kako bi se osobe lakše nosile s posljedicama nesigurnosti posla. Suradnja sustava socijalne skrbi i službi za zapošljavanje može doprinijeti većem odazivu zaposlenika za korištenje mjera usavršavanja ili prekvalifikacije za novo zanimanje. Isto tako, socijalni radnici mogu pružati podršku roditeljima koji primjenjuju prezaštitničko roditeljstvo kao odgovor na nesigurnost posla. To može uključivati radionice ili grupe za podršku koje se fokusiraju na razvoj zdravih roditeljskih strategija, komunikaciju s djecom i uspostavljanje granice između zaštite i ograničavanja autonomije djece. Konačno, socijalni radnici imaju ulogu zagovaranja za promjene na sistemskoj razini kako bi se adresirale nesigurnosti posla i velike stope nezaposlenosti. To može uključivati zagovaranje za jačanje radničkih prava, prava roditelja na radnom mjestu te poboljšanje pristupa obrazovanju odraslih i stručnom osposobljavanju.

6. Zaključak

Prezaštitničko roditeljstvo naziv je za skup roditeljskih ponašanja koje karakterizira pružanje zaštite koja je prekomjerna s obzirom na dob i razinu razvoja djeteta (Thomasgard i Metz, 1997.). Mnogi autori dijele mišljenje kako je prezaštićivanje djece prirodan odgovor roditelja na suvremene promjene u današnjem svijetu (Doepke i Zilibotti, 2019.; Workman, 2022.; Rao, 2018.; Chen i sur., 2023.; Gibb i sur., 2022.; Ungar, 2009.). Cilj ovoga rada bio je ispitati neke prediktore prezaštitničkog stila roditelja maturanata, koji se tiču socio-demografskih obilježja roditelja i njihove percepcije socio-ekonomskog konteksta u hrvatskom društvu.

Rezultati istraživanja pokazali su kako ne postoji statistički značajna razlika u samoiskazanom stupnju prezaštitničkog roditeljstva majki i očeva maturanata. Također, nisu pronađene povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i stupnja obrazovanja roditelja, visine mjesečnih

prihoda i percipirane pripadnosti društvenoj klasi, s druge strane. Ovi su rezultati kontradiktorni nekim prethodnim istraživanjima koja su sugerirala da majke, imućni i visoko obrazovani roditelji iskazuju veći stupanj prezaštitničkog roditeljstva (npr. Fingerman i sur., 2012.; Locke, 2014.; Doepke i Zilibotti, 2021.). Međutim, rezultati istraživanja pokazuju pozitivne povezanosti između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i roditeljske percepcije nesigurnosti posla i kompetitivnosti, s druge strane. Ove povezanosti u skladu su s prethodnim istraživanjima koja navode kako ekonomske nesigurnosti u društvu oblikuju roditeljsku uključenost u odgoj (npr. Gibb i sur., 2022.; LeMoyné i Buchanan, 2011.). I na kraju, nije pronađena povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata i percipirane nejednakosti prihoda u društvu.

Popis slika

Slika 3.1. *Stupanj obrazovanja roditelja*, str. 15

Slika 3.2. *Visina mjesečnih prihoda kućanstva izražena u kunama (uključujući redovne plaće, obiteljska izdvajanja itd.)*, str. 16

Slika 3.3. *Percipirana pripadnost ispitanika društvenoj klasi*, str. 17

Popis tablica

Tablica 4.1. *Deskriptivne vrijednosti mjernih ljestvica korištenih u istraživanju*, str. 21

Tablica 4.2. *Razlika u stupnju prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata obzirom na spol roditelja (n=448)*, str. 22

Tablica 4.3. *Prikaz koeficijenta korelacije različitih prediktora prezaštitničkog roditeljstva*, str. 23

Literatura

1. Adekiya, A. (2023). Perceived job insecurity and task performance: what aspect of performance is related to which facet of job insecurity. *Current Psychology*, 1-19.
2. Bandov, I. (2022). „*Helikopter roditeljstvo*”: temeljne odrednice i povezanost s prilagodbom mladih. Diplomski rad. Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada.
3. Bradley-Geist, J. C., & Olson-Buchanan, J. B. (2014). Helicopter parents: An examination of the correlates of over-parenting of college students. *Education+ Training*, 56(4), 314-328.
4. Chen, Y., Yuan, M., & Zhang, M. (2023). Income inequality and educational expenditures on children: Evidence from the China Family Panel Studies. *China Economic Review*, 78, 101932.
5. Chevrier, B., Soenens, B., Zimmermann, G., Skhirtladze, N., & Van Petegem, S. (2022). The psychometric qualities of a short version of the multidimensional overprotective parenting scale. *European Journal of Developmental Psychology*, 20(3), 550-556.
6. Cui, M., Allen, J. W., Fincham, F. D., May, R. W., & Love, H. (2019). Helicopter parenting, self-regulatory processes, and alcohol use among female college students. *Journal of Adult Development*, 26(2), 97-104.
7. Darlow, V., Norvilitis, J. M., & Schuetze, P. (2017). The Relationship between Helicopter Parenting and Adjustment to College. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2291–2298.
8. De Spiegeleer, F., & Soenens, B. (2022). *SAFESORRY: onderzoek over ouderschap*. Posjećeno 10.8.2023. na mrežnoj stranici SafeSorry: https://safesorry.be/wp-content/uploads/2023/01/SAFESORRY_infographic_VL.pdf
9. Doepke, M. Z., & Zilibotti, F. (2021). Do rising returns to education justify “helicopter” parenting?. *IZA World of Labor*, 487, 1-10.
10. Doepke, M., & Zilibotti, F. (2014). *Tiger moms and helicopter parents: The economics of parenting style*. Posjećeno 27.6.2023. na mrežnoj stranici Centre for Economic

Policy Research (CEPR): <https://cepr.org/voxeu/columns/tiger-moms-and-helicopter-parents-economics-parenting-style>

11. Doepke, M., & Zilibotti, F. (2019). *Love, Money, and Parenting: How Economics Explains the Way We Raise Our Kids*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
12. Eurostat (2023). *Mean and median income by household type - EU-SILC and ECHP surveys* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici Eurostata: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_DI04__custom_7127810/default/table?lang=en
13. Fingerman, K. L., Cheng, Y.-P., Wesselmann, E. D., Zarit, S., Furstenberg, F., & Birditt, K. S. (2012). Helicopter Parents and Landing Pad Kids: Intense Parental Support of Grown Children. *Journal of Marriage and Family*, 74(4), 880–896.
14. Gibb, K., Mouton, B., & Van Petegem, S. (2022). *Parents' perceptions of the economy, intolerance to uncertainty, and parental involvement in academics* (Power Point prezentacija). Posjećeno 25.6.2023. na mrežnoj stranici Safe-Sorry: https://safesorry.be/wp-content/uploads/2023/03/Gibb_ICPS2023.pdf
15. Hamilton, L., Roksa, J., & Nielsen, K. (2018). Providing a “Leg up”: Parental involvement and opportunity hoarding in college. *Sociology of Education*, 91(2), 111-131.
16. Klein, M. B., & Pierce, J. D. (2009). Parental Care AIDS, but Parental Overprotection Hinders, College Adjustment. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 11(2), 167–181.
17. Lareau, A. (2011). *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. Kalifornija, SAD: University of California Press.
18. LeMoyne, T., & Buchanan, T. (2011). Does “hovering” matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum*, 31(4), 399-418.
19. Locke, J. Y. (2014). *Too much of a good thing?: An investigation into overparenting*. Doktorska disertacija. Australija: Queensland University of Technology.

20. Lukianoff, G., & Haidt, J. (2018). *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure*. New York, SAD: Penguin Press.
21. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
22. Murayama, K., & Elliot, A. J. (2012). The competition–performance relation: A meta-analytic review and test of the opposing processes model of competition and performance. *Psychological Bulletin*, 138(6), 1035–1070.
23. NCVVO (2023). *Što je PISA?*. Posjećeno 7.7.2023. na mrežnoj stranici NCVVO: <https://pisa.ncvvo.hr/sto-je-pisa/>
24. Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M., & McLean, R. D. (2020). Longitudinal Predictors of Helicopter Parenting in Emerging Adulthood. *Emerging Adulthood*, 9(3), 1-12.
25. Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M., & Nielson, M. G. (2015). Is hovering smothering or loving? An examination of parental warmth as a moderator of relations between helicopter parenting and emerging adults' indices of adjustment. *Emerging Adulthood*, 3(4), 282-285.
26. Odenweller, K. G., Booth-Butterfield, M., & Weber, K. (2014). Investigating helicopter parenting, family environments, and relational outcomes for millennials. *Communication Studies*, 65(4), 407-425.
27. OECD (2019). *PISA 2018 - Insights and Interpretations* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici OECD: <https://www.oecd.org/pisa/PISA%202018%20Insights%20and%20Interpretations%20FINAL%20PDF.pdf>
28. OECD (2021). *Income inequality*. Posjećeno 26.6.2023. na mrežnoj stranici OECD: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>
29. Olčar, D., Gajšek, M., & Krnjus, P. (2022). Majčino prezaštićivanje i socioemocionalna prilagodba djece s obzirom na spol i dob djeteta. *Napredak*, 163(3-4), 233-251.

30. Padilla-Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177–1190.
31. Pybus, K., Power, M., Pickett, K. E., & Wilkinson, R. (2022). Income inequality, status consumption and status anxiety: An exploratory review of implications for sustainability and directions for future research. *Social Sciences & Humanities Open*, 6(1), 100353.
32. Rao, A. H. (2018). Comment: Parenting and inequality in insecure times. *Sociologica*, 12(3), 59-65.
33. Rousseau, S., & Scharf, M. (2015). “I will guide you” The indirect link between overparenting and young adults' adjustment. *Psychiatry Research*, 228(3), 826–834.
34. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68-78.
35. Saidi, S. S., & Siew, N. M. (2019). Investigating the Validity and Reliability of Survey Attitude towards Statistics Instrument among Rural Secondary School Students. *International Journal of Educational Methodology*, 5(4), 651-661.
36. Scharf, M., Rousseau, S., & Bsoul, S. (2017). Overparenting and Young Adults' Interpersonal Sensitivity: Cultural and Parental Gender-Related Diversity. *Journal of Child and Family Studies*, 26(5), 1356–1364.
37. Schiffrin, H. H., & Liss, M. (2017). The Effects of Helicopter Parenting on Academic Motivation. *Journal of Child and Family Studies*, 26(5), 1472–1480.
38. Schiffrin, H. H., Batte-Futrell, M. L., Boigegrain, N. M., Cao, C. N., & Whitesell, E. R. (2021). *Relationships between Helicopter Parenting, Psychological Needs Satisfaction, and Prosocial Behaviors in Emerging Adults*. *Journal of Child and Family Studies*, 30(4), 966–977.
39. Schiffrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V., & Saldanha, E. R. (2019). The Effects of Maternal and Paternal Helicopter Parenting on the Self-determination and Well-being of Emerging Adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28(12), 3346–3359.

40. Schiffrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Erchull, M. J., & Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 548–557.
41. Schneider, S. M. (2019). Why Income Inequality Is Dissatisfying—Perceptions of Social Status and the Inequality-Satisfaction Link in Europe. *European Sociological Review*, 35(3), 409–430.
42. Segrin, C., Givertz, M., Swaitkowski, P., & Montgomery, N. (2013a). Overparenting is Associated with Child Problems and a Critical Family Environment. *Journal of Child and Family Studies*, 24(2), 470–479.
43. Segrin, C., Wozidlo, A., Givertz, M., & Montgomery, N. (2013b). Parent and Child Traits Associated with Overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(6), 569–595.
44. Segrin, C., Wozidlo, A., Givertz, M., Bauer, A., & Taylor Murphy, M. (2012). The association between overparenting, parent-child communication, and entitlement and adaptive traits in adult children. *Family Relations*, 61(2), 237-252.
45. Selingo, J.J. (2018). *Helicopter parents don't stay at home when the kids go to college — they keep hovering*. Posjećeno 15.6.2023. na mrežnoj stranici The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/news/grade-point/wp/2018/03/02/helicopter-parents-dont-stay-at-home-when-the-kids-go-to-college-they-keep-hovering/>
46. Smyth, C., & Craig, L. (2017). Conforming to intensive parenting ideals: willingness, reluctance and social context. *Families, Relationships and Societies*, 6(1), 107–124.
47. Somers, P., & Settle, J. (2010). The helicopter parent: Research toward a typology. *College and University*, 86(1), 18-24.
48. Sommet, N., Elliot, A. J., Jamieson, J. P., & Butera, F. (2019). Income inequality, perceived competitiveness, and approach-avoidance motivation. *Journal of personality*, 87(4), 767-784.
49. Stephens, M. A. (2009). *Gender differences in parenting styles and effects on the parent-child relationship*. SAD: Texas State University.

50. Sverke, M., Hellgren, J., & Näswall, K. (2002). No security: A meta-analysis and review of job insecurity and its consequences. *Journal of Occupational Health Psychology, 7*(3), 242–264.
51. Thomasgard, M., & Metz, W. P. (1997). Parental overprotection and its relation to perceived child vulnerability. *American Journal of Orthopsychiatry, 67*(2), 330–335.
52. Thomasgard, M., Metz, W. P., Edelbrock, C., & Shonkoff, J. P. (1995). Parent-Child Relationship Disorders. Part I. Parental Overprotection and the Development of the Parent Protection Scale. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 16*(4), 244-250.
53. Ungar, M. (2009). Overprotective Parenting: Helping Parents Provide Children the Right Amount of Risk and Responsibility. *The American Journal of Family Therapy, 37*(3), 258–271.
54. van Ingen, D. J., Freiheit, S. R., Steinfeldt, J. A., Moore, L. L., Wimer, D. J., Knutt, A. D., Scapinello, S., & Roberts, A. (2015). Helicopter parenting: The effect of an overbearing caregiving style on peer attachment and self-efficacy. *Journal of College Counseling, 18*(1), 7-20.
55. Van Petegem, S., Antonietti, J.-P., Eira Nunes, C., Kins, E., & Soenens, B. (2020). The Relationship between Maternal Overprotection, Adolescent Internalizing and Externalizing Problems, and Psychological Need Frustration: A Multi-Informant Study Using Response Surface Analysis. *Journal of Youth and Adolescence, 49*(1), 162-177.
56. Vander Elst, T., De Witte, H., & De Cuyper, N. (2014). The Job Insecurity Scale: A psychometric evaluation across five European countries. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 23*(3), 364-380.
57. Vrselja, I., & Glavak Tkalić, R. (2011). Odnos između rizičnog i delinkventnog ponašanja, nekih obiteljskih kontekstualnih čimbenika i roditeljskih odgojnih metoda. *Kriminologija i socijalna integracija, 19*(1), 51-62.
58. Wolf, D. S. S., Sax, L., & Harper, C. E. (2009). Parental engagement and contact in the academic lives of college students. *Naspa Journal, 46*(2), 325-358.

59. Workman, J. (2022). Inequality begets inequality: Income inequality and socioeconomic achievement gradients across the United States. *Social Science Research, 107*, 102-107.